

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 30 Mayıs, 1929

Sayı: 131

Musahabe:

BİBLİOMANİE

Kitapları ve kütüphanesi olmak, okumak haddizatında pek tabii birşeydir. Hatta medenî bir insan için bunlar mutlak bir ihtiyaçtır. Fakat bazıları da vardır ki onların bütün ihtirasları kitap toplamaktan ibarettir. Bunlar ya hiç okumazlar veyahut pek az okurlar. İşte bu adamlara «bibliomane», ve ruhî bir hastalık olan ihtiraslarına da «bibliomanie» derler. Türlü türlü bibliomane'lere tesadüf edilir: kimi müzehhep ciltli kitaplara meraklıdır, kütüphanesini bunlarla süsler.. Kimi nüshası nadir eserlere düşkündür, bunları toplamakla meşgul olur.. Kimi daha azgındır, hangi kitap olursa olsun alır, bunların evleri kitap meşheridir. Bir garp muharririnin dediği gibi: «Hakikî mütaleaya heveskâr bir bibliomane'a pek nadir tesadüf edilir.»

Bibliomanie ile iştigal eden mütetebbiler meşhur İskenderiye kütüphanesinin sırf bir «vanité royale: hükümdar nahveti» ile meydana geldiğini söylüyorlar ki, memleketimizdeki «Selâtin Kütüphaneleri» de bu noktâna zârı teyit eden misallerdendir: işte bu kabîl kütüphanelerin en zenginlerinden «Ayasofya Kütüphanesi». Bu kütüphaneyi Birinci Mahmut tesis etmiştir. Muhtelif ilimlere ait dek kıymetli, ve bazan pek nadir

eserlere malik olan bu kütüphane, muayyen bir gayeye göre meydana gelmemiş olduğu için hiçbir ihtiyacı, hatta basit ve nakâfi bir surette bile tatmin edemez. Bu kütüphanenin içinde Yavuzun, Çaldıran muharebesi üzerine İran, dan ve Mısır seferi münasebetile Mısır, dan getirmiş olduğu kitaplardan başka ölen ve katledilen vezirlerden müsadere edilen müellefata, kütüphanenin tesisi hasebile Birinci Mahmut devri ricalinin hediye ettiği eserlere kadar rasgele toplanmış türlü kitaplar vardır. O zaman için birinci derecede lâzım olan bir eser bazan yoktur da ikinci derecede bir kitabın meselâ beş altı, hatta bazan on beş yirmi nüshası vardır. Nuruosmaniye Kütüphanesi de böyledir: Üçüncü Osman, selefi Birinci Mahmudun hazırladığı, tescil ettirdiği kitapların üzerine kâğıt yapıştırarak kendi mührünü bastırmıştır ki mevcut kitaplardan birçoğunun ilk yapıları aydınlığa tutulunca alttaki ilk tescil ve mühür görülür.

Nihayet kitaplarını millete terkettiği için, ismini hayr ile yadetmeğe mecbur olduğumuz kitap meraklısı meşhur bir zatın tuhaf bir hareketini bilvesile öğrenmiştim. Şöyle ki bu zat kitaplarını vakfettikten sonra

kütüphanesine tahsis edilen yere başka kütüphaneler de getirilmişti. Nadir nüshaların kendi kütüphanesinde bulunmasından derin ve ihtiraslı bir zevk duyan bu zat aynı yerdeki diğer kütüphanelerdeki bazı eserleri kendi kütüphanesine nakletmiş ve kendi mührü ile mühürlemiştir. Bu hareketinin kendine maddî bir nef'i yoktu, çünkü kütüphanesi artık milletin malı idi, fakat sırf «bibliomanique» bir ihtirasla bunu yapmış oldu; Allah rahmet etsin.

Şu bahis vesilesile kitap ve mütalea meraklıları arasındaki gayritabiilere «manie de la lecture: okumak manisi» ne müptelâ olanlara da temas etmek istiyorum:

Bir kısım insanlar vardır ki sırf okumak için okurlar; okumak onların ruhunda sönmez ve gayesiz bir hırsdır. Bu adamlar ne tettebbü için, ne tafahhus için, ne yorgunluk almak, dinlenmek için, ne eğlenmek için - hulâsa tabii bir ihtiyaç için - okumazlar. Bunlarda okumak hiçbir maksada maşruf olmıyan bir itiyattır. Çok okurlar, herşey o kurlar. Bütün neşriyat-ilmî olsun, felsefî olsun, edebî olsun fennî olsun, bu adamların mütalea sahasına dahildir. Gazete meraklılarını da bu idada sokmalıdır: sabahleyin bütün gazeteleri alıp akşama kadar

Dostoievski

Büyük Hikâye

MUNİSLER

Hatta iki defa tekrarladım. Hakikaten «Emeğe değer midir» ve gülerek tasdik makamında başımı da sallamıştım. Zira heyeti umumiyesile bu pek eğlenceli görünüyordu. Ama bu his çirkin de değildi: kasten yapmıştım; hususî, pek hususî bir maksatla yapmıştım: onu tecrübe etmek istiyordum; zira kendisi hakkında bana birdenbire pek hususî fikirler gelmişti. İşte tam üçüncü defa idi ki ben bu kız hakkında pek hususî tefekkürata dalmıştım. Şimdi.. Velhasıl.. O andan itibaren, her şey başladı. Tabiatile derhal onun hakkında bilvasıta malûmat almağa giriştim ve hepsini öğrendim. Kendisinin tekrar gözükmesini de sabırsızlıkla bekliyordum. Garip bir his bana onun yakında tekrar geleceğini bildiriyordu. Nitekim de geldi. Nezaketle kendisine hitap ederek onu mükâlemeye sevk etmek istedim. — Ben iyi bir tahsil ve terbiye gördüm ve kibarane etvara sahibiyim. Hım!.. İşte o vakit onun ne kadar iyi, ne kadar munis olduğunu farkettim: «Eyiler» ve «Munisler» uzun müddet mukavemet edemezler. Eğer derhal açık kalpliliklerini göstermezlerse bile bir muhavareden kaçınmanın yolunu bir türlü bilemezler: az söylerler, kısa cevap verirler: tabii ne kadar fazla sorarsanız o kadar da fazla. Eğer onlarla bir hedefe erişilmek istenilirse yalnız ve yalnız yorulmamak lâzımdır. Kendisinden tabiatile bir şey öğrenmedim. Gazete ilânına ve saireye epeyce sonra vakıf oldum. O vakitler sonra kopeklerini ilânlara sarfediyordu; ilk evvelâ pür vekar: «Mürebbiye, bir aile nezdine girmek arzusundadır. Harice de gidebilir. Kapalı zarf derununda teklifler vs...» diye yazılıyordu. Daha sonraları ilânlar daha mütevazî, daha kanaatkâr, daha mütevekkilâne görünmeğe başladılar: «Her işi kabul eder, mürebbiyelik vekil-harçlık, hastabakıcılık... Dikiş te bilir vs...»

Malûm mesele! Sonunda, artık ümitsizlik devresinde satırlar «Ücretsiz... İlaşe ve ibate...» diyorlardı. Hayır, kızcağız yer bulamadı! Onu son bir tecrübeden geçirmeğe karar verdim. O günkü gazeteyi birdenbire elime aldım ve kendisine şu ilânı gösterdim: «Kimsesiz bir genç kadın, yalnız bir zat nezdinde iş arıyor; ve hizmetlerini görebilir.»

— Şunu görüyor musunuz: O, ilânı bu sabah

verdiği halde bu akşama kadar muhakkak iş bulacak. İnsan işte ilânı böyle vermelidir» dedim. Gene kızardı, gene gözleri parladı, arkasını bana döndü ve gitti. Bu hareket çok hoşuma gitti. Mahaza ben evvel-denberi işimden emindim; başka hiç bir kimse onun cıgara ağızlıklarını tabii almıyacaktı. Zaten cıgara ağızlıklarının da nihayeti gelmişti ya!

Aldanmamıştım: Üçüncü günü gene geldi. Çok solgun ve müteheyyiçti — Derhal evinde bir vak'a geçtiğini farkettim: Hakikaten de bir şeyler olmuştu. Bu bahse tekrar geleceğim. Fakat evvelâ o vakit, onun üzerinde nasıl tesir icra ettiğimi ve gözlerinde nasıl büyüdüğünü anlatacağım. Bu sefer bana bir aizze resmi getiriyordu.., Oraya kadar düşmüştü.. — Nah... şurada asılı duruyor! Ah... Bakınız, bakınız! İşte hikâye asıl burada başlıyor; deminkiler asıl hikâye değildi. Şimdi... Şimdi hepsini en ufak teferuatına varıncıya kadar hatırlıyorum, hepsi gözümün önüne geliyor. Bütün fikirlerimi bir noktaya toplamak istiyorum, fakat mümkün olmuyor...

Gelen bir Meryemana resmidir; Meryemana çocuğıle... Altın ve gümüş kakma çerçeve... Besbelli eski atalardan kalmış bir yadigârdır: Kıymeti mi diyorsunuz?... Eh!.. Altı Ruble değerdi. Görüyordum; resime pek merbuttu. Oyleyken çerçeve ile beraber hepsini rehine koyuyordu. Ona dedim ki:

— İsterseniz yalnız çerçeveyi burada bırakınız. Resim sizde kalsın... Zira bir aizze resmini de rehin almak, hiç şüphesiz... ne diyeyim?...

— Aizze resimlerini rehin olarak almak sizce memnu mudur?

— Hayır, memnu değil... Yalnız düşünüyordum.. Belki sizin için...

— O halde yalnız çerçeveyi alınız! Kısa bir sükkattan sonra:

— İsterseniz, dedim, çerçeveyi çıkarmıyalım; resmi olduğu gibi, kandilin altındaki öteki azizlerin yanına koyayım. (Dükkânımı açtığımdan beri bendeki azizlerin yanında kandil yanar.) Bunun için işte size on Ruble!

On Rubleye lüzum yok, bana beş Ruble veriniz. Resmi muhakkak rehinden kurtaracağım.

— Devam ediyor —